

CADRAN CULTURAL

RETRO-SPECTIVĂ IALOMITEANĂ

George Teodorescu

La 23 octombrie 1969 — revista „TRIBUNA” din Cluj publica un interviu luat lui Jean Cassou — cu ocazia cărui făcea următoarea subliniere:

„Am aceleși atelier (al lui Brâncuși) l-am cunoscut în 1917 pe tânărul sculptor George Teodorescu — pe care Brâncuși îl iubea, îl prețuia și îl ținea aproape. L-am întâlnit de cîteva ori în atmosfera acea de vrajă, fiind impresionat de frumusețea și vitalitatea lui.”

Acest tânăr dăruit cu „frumusețe și vitalitate impresionantă — despre care vorbea Jean Cassou — s-a născut la 22 aprilie 1915 — în comuna Ciochina, județul Ialomița. După cîteva ani, părinții săi părăsesc comuna Ciochina, stabilindu-se în orașul Călărași.

Aici, artistul de mai tîrziu începe să lucreze în spectacolul de ape, lumini și sunete pe care numai Borcea-Balta și Soarele — îl pot regiza.

Aceste daruri furate de George Teodorescu naturii — se vor mărturisii mai tîrziu în linia sensibilă și vibrantă a operei sale.

La Călărași — urmează între anii 1922—1926 cursurile școlii primare și primele două clase — la liceul „Știrbei-Vodă”. Continuă liceul la București, absolvindu-l la Colegiul Național „Sf. Sava”, în anul 1934. Între anii 1935—1937 urmează cursurile Facultății de drept din București.

În această perioadă, George Teodorescu lucrează în atelierul sculpturii lui Ion Vlasiu. Este o perioadă de născut și de căutare. Vibrațiile sale interioare și talentul încep să dea materiei amorfă linii și gând. Lucrările sale încep să vorbească despre puterea de exprimare și expresivitate, despre valențele artistice ale creatorului lor, care poate să umanizeze piatra, bronzul și gipsul, dîndu-le vibrație și lumină.

În toamna anului 1937, sculptorul — prin examen — intră direct în anul III la Academia de Arte Frumoase din București (pe care o termină în anul 1940) — la clasa profesorului O. Han. De la maestrul său, George Teodorescu culege noi sensuri pentru arta sa sculpturală pe care le va reda — filtrate prin artelele talentului său — în lucrări de autenticitate.

În decembrie 1937 (avea atunci 22 de ani) George Teodorescu deschide în Călărași, în școlile Casei învățătorilor, prima sa expoziție de sculptură. Era primul triumf al miilor sale meștere.

În anul 1946 se prezintă la concursul pentru bursa de sculptură a statului francez, organizat la București.

rești. Datorită calităților sale artistice, obține această bursă și pleacă la Paris. Acolo lucrează în atelierul lui P. și J. din Impasse Rossini XV — vecin cu marele titan al artei — Constantin Brâncuși și cu o altă forță în creația artistică, Mircea Basarab.

„În atelier mă văd în fața materiei, încercînd să dau o altă justificare, punîndu-mi probleme atît de variate...” așa mărturisea artistul într-o scrisoare adresată fratelui său, Paul.

În această perioadă, George Teodorescu creează „Liniste” — o simfonie de sensibilitate și linie.

Lucrările sale „Cap de fată”, „Tors”, „Portretul domnișoarei Croissant” etc. sînt expuse în Saloanele Oficiale pariziene de sculptură, iar modul în care George Teodorescu este primit de critica franceză, aprinde vîpăi de învidie în jurul lui: „prea tînăr să se afirme așa de repede”.

Dar, într-o zi, din singurătatea unui vîrf de munte un ochi așer, un ochi de flăcări, care îl descoperise pe George Teodorescu și îl urmări, îi făcea semn să urce către înălțimi. Era Constantin Brâncuși care, crezînd în forța artistică în plină eferescență a lui George Teodorescu, l-a apropiat luîndu-l să lucreze împreună în atelierul său.

„De cîteva zile — scria George Teodorescu în 1947 — lucrez la dînsul (Constantin Brâncuși) serile de petrecem la gura sobei cu un vinșor în față.

De-abia de-acum, în acest timp al artei în care oficia Constantin Brâncuși, se deschid pentru George Teodorescu vastele orizonturi ale sculpturii, pe care acesta le îmbrățișează și le sîrută.

„Cum mi-a spus maestrul Brâncuși, după mai mult timp de observare: mi le-am apropiat de mine fiindcă am simțit în dumnea ta adevărul”. Așa îi scria în anul 1948 fratelui său Paul, la București.

Dar cînd George Teodorescu începe să urce vîgurosu spre înălțimi pe care Constantin Brâncuși i le prezintă, o boală care s-a furisat în el, de timpuriu, la 9 septembrie 1952 l-a smuls din mină clocanul și daltă cu care dădea muzicalitate pietrei aride.

Romulus Zaharia își incheia articolul „Sculptorul George Teodorescu” apărut anul trecut în „Familia”, cu următoarea frază plină de esență: „Toată viața înjuse să alunge trîgul din piatră și din suflet și-n surda lui bătaie cu viața nea lăsat luminii statului sale — o lumină urcînd din încremînturi de bronz, din tăceri de lut”.

Marin GIURCĂ

G. TEODORESCU: „Michelangelo” — 1942

Dumitru...

În ziua aceea de sfîrșit de august soarele își lășase razele să se strecoare pe sub nasul gardienilor prin ochiul cu gratii al camerei de adio în care condamnății la „lumea fără necazuri” erau aduși să-și petreacă ultima noapte. Veniseră să-și mîngie ultimele ore ale lui Dumitru care stătea turcește pe grătarul din colț, uitîndu-se absent pe fereastră la cerul turnat în cleștar.

Ieri la grefă îi citise sentința „condamnat la moarte pentru complicitate, în incendiul izbucnit la Româno-americană”. Azi 22 august ora 8,00 urmează să fie executat. Toată noaptea nu a putut să închidă ochii gîndindu-se la toți cei din neamul lui, care parcă fuseseră blestemați să moară înainte de vreme.

Bunicul ceruse pămînt în '907 căci se săturase de foame și de nevoi. L-au găsit pe șanț la dudul din marginea satului. Bunica rămăsese cu sase copii, unul mai mic ca altul. Tatăl lui Dumitru era cel mai mare. Avea 13 ani și argețea la popă unde minca puțină mămăligă și multă bătaie.

În 1916 Petre, că așa îl cheamă pe tata lui Dumitru, a sărit să-l bată pe popă cînd toamna a vrut să-l înșele la plată.

A rămas surd în urma bătăii primite la post iar popa nu i-a mai dat nimic. Iarna a rămas fără 2 surori și-un frate care au murit unul după altul.

A mai stat pînă-n primăvară-n sat și apoi a plecat la Suța-Seacă la păcurari. Și-au puse cele cîteva lucruri în căruța trasă de vaca steapă și au pornit prin glodul întărit. Erau tăcuți și parcă vaca trăgea statuile ce reprezentau o Românie, România durerii.

Bunica a început să plîngă cînd au trecut prin fața dudului. Și-au făcut un bordei în pămînt chiar lîngă puț, alături de nea Grigore, om de la ei din sat ce se făcuse păcurar. Acum lucra și fra-su Nicu cu mai mic cu un an, iar bunica și Ioana spălau rufele coacnelor din schelă.

În război Petre nu a plecat că era surd, iar Nicu s-a dus și nu s-a mai întors. Bunica a murit curînd răpusă de boală. Petre s-a înșurat cu fata unui păcurar și-n '29, cînd după gravă s-a închis schela, a plecat la Ploiești cu cîrda de copii după el.

În '33 a fost „cap de grevă” și după doi ani de închisoare cînd a fost eliberat n-a mai găsit acasă decît pe Dumitru. Nu l-au angajat nicăieri căci era roș de boală și-i spuneau „cine roșu”. După ce-a plecat Dumitru militar s-a curățat și bătîrul.

Acum îi venise și lui să spună adio la zile „Cît o fi ceasul?” Mai o fi mult?” Prin fața ochiului cu gratii a trecut un lăstun.

— „Ah, mamă, de ce nu m-ai făcut o pasăre?” — s-a trezit Dumitru vorbind.

— Ce-ai, mă, zici tatăl nostru? — îl întrebă rîzînd cînește temnicerul.

— Vă cînt veșnica pomenire. Oare unde o fi ajuns frontul? De ce m-au condamnat așa repede? Or fi trecut de Iași?”

Ce bătăi a luat. Își plîmbă limba prin gură. „Ce pușini dinți mai am. M-au bătut ca pe hoții de cai, dar n-am scos o vorbă. De ce nu-s comunist?”

— „Cît o fi ceasul?”

— Îți pare rău că nu știe să cînte. Ar vrea să se arate că știe că nu moare fără rost.

Vrea să se ridice dintr-o dată voincește, dar o zăca la lanțul de la picior a intrat printre vergile grătarului și-i trage în el înapoi pe gleznă. I-a luat pielea și a intrat în carne, dar nu-l doare. „Au știa atîtea lanțuri pentru cîți dușmani au. Și copiii îi blestema. Se aud împușcături, tropăit de

bocanci în goană. „Oare ne împușcă de celule? Or fi așa de aproape ai noștri?”

Nu se mai aud împușcături. „Chicote? Au înnebunit săracii...” Se apropie de vizetă și vrea să asculte, dar e prea mare hărmălaie. Pașii se apropie. „Mi-a venit rîndul... Cum ne omoară bestiile!”

— „Și nu sînt comunist...”

— „Să mor ca un ciine cu asta de gi!” Se aud chelle, se dă în spatele ușii, ridică miinile prinse-n cătușe și așteaptă. Se deschide ușa în lături. Își face vînt să se arunce.

— Dumitru, măi tovarășe, măi! Nu știe ce să mai creadă. „Sărăcuț de maica mea, am înnebunit și eu...” Unul vinșos pe care îl cunoaște îl zgîlție tare.

— Ești liber, tovarășe, ești liber! Ar vrea să plîngă de bucurie, dar nu poate. Vede temnicerul tremurînd.

— Veșnica pomenire, domprim. Acuma știe că-i liber.

— Îți mulțumim, tovarășe! Era să plătești scump. Ești un adevărat comunist!

— Il recunoaște pe cel ce i-a spus că tatăl lui a fost comunist și că are încredere în el. Apoi i-a zis direct că numai el poate arunca în aer batalurile, fiindcă lucrează la rampa de descărcare.

— Știi, eu nu sînt comunist... — Ba ești tovarășe, ești un comunist adevărat.

A vrut să-l îmbrățișeze dar îl tineau cătușele.

I-au scos lanțurile și au pornit cîntînd „Internaționala”.

Treceau pe strada cu gropi și case dărîmate. Pășea alături de cel ce-i spusese tovarăș și comunist. Se gîndea: „Oare-i adevărat?”

— Călca apăsât și ar fi vrut să-și intre în pămînt toată talpa: să știe toți că a trecut un comunist.

Mihai VIȘOIU

Cu tine

Cu tine prin inima fărăi colind, puls neîntrerupt în arterele grele și-n palme ne înflăoresc maci de foc; flori ale singelui strecurat în drapele

Cu tine mingii munții pe frunte, orele istoriei în piatră răsună, gîndul tău aripă necurmată de timp pe timpurile fărăi zborul și-adună

Cu tine aștept în liece an mirosul de plîne suind din pămînt în liecare vară, pe-un colț din Bărăgan lîngă hora spicelor despletite-n vînt

Sub mina ta cărțile se deschid pe literele arcuite se deschid orîi arc destins în brațul, partid, pentru săgetata ce-o numim: victorie.

Georgela ANTON

Maturitate

În primăvara aceasta toți copacii maturi numără în trunchiurile lor cîte cincizeci de cercuri. Coarnele cerbilor-impărați care domnesc frumos peste tărîmurile de liniște îmbrățișează soarele cu cîte cincizeci de ramuri. Firele de griu învingătoare în războiul cu iarna își mulțesc puterile aducînd pe fața pămîntului cîte cincizeci de frați, din aceeași rădăcină dar cînd vrem să aflăm distanța dintre întuneric și lumină ne îndreptăm privirile într-un singur sens și numărăm pe o scară de aur cincizeci de tapse.

Stelian FILIP

Scrisoarea bătrînului cooperator de ziua Partidului

eram atunci un țaran cu tăpîle crăpate și înnegrite de gerul iernii, de miriștile arse. Aveam în ochi de ură scînteii întunecoase și bicul bolerosc m-ardea mereu pe spate.

Se prăvălea bordeul în țărîină și ploziț goi și negri umbrau flămînz prin colb. În popul strîmb al sorții îmi croacănea un corb, Din negre veacuri, aceeași litanie bătrîna.

N-aveam putei de-ajuns să mă îndau calvarul, Neoiunul de obidă, de-amăr, de umilită, la cînd revolta cruntă din mine lua ființă, Mă schingiaua sau mă-mpșuca „jandarul”.

Cînd cuțitul ajuns-a la os, a venit înclăstarea... Oțelul izbit în oțel, ca într-o ușașă covîile, l-a pus pe „domni” cu fruntea în țărîină pe vecie, iar cerul s-a însemnat. Era ELIBERAREA.

Tu, partid al meu, mi-ai dat puteri Se mă prind alături de-atîtea milioane. Pe noi, cei de la pluguri, pe cei de la ciocane, încolțoați-ne-ai în mars, spre etate primăverii.

Fusesem orbi și tu ne-ai luminat privirea. Ai încălzi inimile noastre și sufletul. Ne-ai liberat de miasmele trecutului cugetul; La toate cele strîmbe, le-ai întors firea.

Ți-am alinat lupta grea în ilegalitate. Îți cîntesc oțelii căruți la datorie Cu fruntea sus, încrezător în ce va fi să fie, în viitorul nostru de azi, de mîine, în libertate.

Astăzi, am pus umărul sub conducerea ta Să înmulțim aurul pe-ogorele țării, Să-i încălțăm spicul pînă la marginea zării, Cît munții căruții, cu fruntea de nea.

Pentru jertfa de ieri, pentru dăruirea de-acum, Îți mulțumim conducătorule! Să ne trăiești La fel de fainic, la fel de tare, ca-n anii ce-mpîlnești Și să conduci poporul, mereu pe-aceiași drum.

Dimitrie IANCU

Un public receptiv, primitiv...

Încă se auzeau ecourile aplauzelor din sală, cînd, în culise, am întîlnit, în scurtă pauză dintre recitalul de versuri și concursul „Cine știe cîștigă” pe cîteva dintre participanții la recitalul omagial de versuri închinat semicentenarului partidului.

Ne-am adresat, pentru început, poetului Dan Deștu, prezent pe scena recitalului, în dublă calitate: de poet și de prezentator.

— Acum 10 ani, în 1961 deci, am fost la Slobozia cu o altă serată literară, organizată de redacția revistei „Lucirea”. E adevărat, zece ani înseamnă mult. Pentru acest o-ras și pentru locuitorii acestui oraș, mai ales, zece ani au însemnat enorm. N-am recunoscut Slobozia. Și mă bucur. Cît despre publi-

cul spectator, nu vă pot spune decît un singur lucru: este extrem de sincer în căldura cu care caută și primește poezia. Ca vechi militanț al întîlnirilor de acest gen, vă pot da o asigurare: manifestarea și-a atins pe deplin scopul, realizîndu-se comunicarea dintre interpret și creatorii de poezie și publicul larg. Argumente sînt: disciplina sălii și căldura aplauzelor. Și, dacă între primele mele soriri aici, la dumnea-voastră acasă, au trecut 10 ani, sper că pînă la următoarea mea întîlnire cu publicul din Slobozia nu vor trece tot atîția. Ba chiar, că aceasta se va petrece foarte curînd...

— Eu vin aici prima dată, dar mi-ar place să joc în fața publicului dumnea-voastră — ne-a spus actrița Adela Mărculescu. Este un public excelent și simpatia, căldura cu care am fost primiți în această seară mă obligă să cred că atunci cînd vom veni în turneu, cu spectacole, vom fi primiți și mai bine.

— Promisiunea de revenire poate fi considerată o angajare? — O foarte mare dorință, combinată cu convingerea că se va realiza.

— Și eu sper să mai vin — a intervenit tînrul poet maramureșean Ion Iuga. Sala mi-a dat sentimentul unui singur suflet primind poezia, primind arta. Primirea implică chemare. Și sînt sigur să nu numai eu, ci toți poeții și actorii prezenți în această seară marea publicului ialomițean. Am mai participat la astfel de serate literare la Brașov, Constanța, Tirgu-Mureș, Caracal, Baia Mare, Oradea, în foarte multe orașe. Și faptul că pe-

tutîndeni poezia este întîmpinată cu atîta căldură, faptul că avem un public în așa măsură receptiv la artă, la arta adevărată, mă obligă să văd marea victorie săvîrșită în toată geografia spirituală a neamului. Pentru că noi scriem despre și pentru acest public.

Intr-adevăr, timpul uneori dă impresia că se contractă, se scurtează prea mult. Pentru că impresiile despre această seară, culesse de la toți participanții, poeții și actorii, credem că vor fi fost tot atît de bine primite ca și poezia pe care au prezentat-o.

După concurs, m-am adresat profesorului examinator Mihai Florea.

— În prima parte a seriei am stat în sală. Interesant de observat că, deși neomogen — și ca vîrstă, și ca ocupații — publicul, în totalitate receptiv, a avut o participare sinceră, generoasă, dînd impresia că este extrem de dornic de astfel de acțiuni. Firește, serate literare și concursuri se pot organiza conform unor planuri trimestriale ori anuale. Dar pentru a fi într-adevăr acțiuni de succes, ele trebuie să vină la momentul oportun, adică atunci cînd se simte nevoia lor, cînd lumea le duce dorul. Și momentul acesta nu e deloc greu de observat. Mă aiez celorlalți participanți la recital, exprimîndu-mi dorința de a reveni la dumnea-voastră. Firește, tot pentru un concurs. Dar... să știți că a doua oară vreau să examinez concurenții ialomițeni. Și mi-ar place ca temele concursului să fie legate de județ, de împlinirile pe care anii din urmă le-au adus Ialomiței.

Rodica MIHU

Din timpuri străvechi, oamenii acestor locuri au modelat din huma gliei obiecte din ceramică. Îndeleticînd această a fost ridicată, nu de puține ori, la rang de veritabilă artă. Uciolor acestora pe care „ochiul” aparatului de fotografie l-a înregistrat înmănușează deopotrivă fantazia, măiestria, năzuința spre frumos și voie bună ale poporului nostru.

CITEȘTE-O și dă-o mai departe

Căsuța era a treia din colț, dacă numărai cu spatele la felinar. Porțiu de lemn se ținea într-o singură balama. Dar stîlpul care sprijinea coastele frînte și desirale ale uciolor era încă tare.

PICTOR ZUGRAV

scria pe tablă prînsă în două belciuge cîrne.

Însă nimeni nu se interesa de casa bătrînii și trudită, cu gardul deșelat. Și nici de firma steașară în mucegaiul prafului dospit de ploie.

În apartamentul din fața stătea un doctor bătrîn și fără cîntelă. Alături, văduva unui circumar.

În fund, într-o cămăruță igrasioasă, locuia pictorul. Era un ardelean înalt, spătos, cu o privire care-ți rămînea agățată de frunte și după ce i-ai dat mina.

Sîmbătă după-amiază, la orele patru, un cizmar ambulant și-a instalat tarabă lîngă un felinar. La capătul celălalt al străzii un ins în surte de pinză păte de vopsea și șapcă cu cozorcul boțit, un lucrător, de la vreo fabrică, stătea rezemat de zid, cu miinile în buzunar, așteptînd pe careva.

Rar, cite un trecător pășea grăbit, ocîlind spărutiile de trotuar, transformate în veritabile gropi.

Începu să plouă. În pivniță, munca era în toi. Pe masa lungă de brad, sapirograful își desfășura pielea cerată. Pe o bancă, cîteva teancuri de foi albe, măiestrit tălăite, așteptau să le vină rîndul la imprimat.

Cei trei lucrau de zor. Unul dintre bărbați, cu părul nîns la temple, aplecăt deasupra mesei, tragea cu îndeminare foile pe banda lată a sapirografului.

Al doilea îi dădea la mină, iar fața le stringea teancuri de cite cincizeci, înșurîndu-le pachet în hîrtie albă după care le lega zdravăn cu sfoară.

Nimeni nu vorbea. Lumina tulbură a becului atîrnat de tavan arunca o umbră cenușie pe fețe.

Sudorea curgea în broboane. Unul dintre ei șopti mai mult pentru sine: — Am tras jumătate? — Fata vru să răspundă. Un sulierat prelung îi glui înșă vorba. A tăcut. Au tăcut și ceilalți, cu privirea la cîntă și urechea încordată.

O secundă... Două... Trei... A ciocănit cineva în ușa? Nu! Nimic. Cinci... Șapte... Nouă... O sută? — Unsprezece... Cincisprezece... O mie?

Douăzeci... Și unu... Și doi... Atară, lucrătorul fredona primele note dintr-un cîntec popular. În dreptul porții se oprî o clipă și-apoi continuă să cînte, cu voce puternică, îndepărtîndu-se...

În pivniță, munca începu din nou. Fără cuvinte. Fără răgaz. Atară, ploaia continua cu furie.

Întuneric. Orelle trei din noapte. Un om s-a furisat pe poartă. Purta ceva sub braț. Se îndreptă prudent către colțul străzii, unde un ins înalt, subțirel, îi luă în primire pachetul. După cîteva minute din pivniță urcă în curte fața și bărbatul cu părul nîns la frunte și dispărură în întuneric.

Dimineața, tăcută și severă, a pătruns în fabrică, întîmpinată de urletele de fiară învîsă ale motoarelor.

În secția de cazangerie din Atelierele Griuții, muncitorii stau la rînd pentru predarea tichetelor de pontaj.

— Citește-o și dă-o mai departe! — Foaia strînsă în pumnii este vîrîtă repede în căptușeaua sepii.

În sala mașinilor de la fabrica „Malaxa” șoapta se aude greu, acoperită de hurelul mașinilor.

— Citește-o și dă-o mai departe! — Pumnul strînge puternic foaia și-o ascunde, pe furie, în sin.

Sirena anunță încetarea lucrului. Pe poarta larg deschisă a fabricii „Vulcan”, lucrătorii se înghesuie spre ieșire.

— Citește-o și dă-o mai departe! — Pumnul strînge puternic foaia și-o ascunde, pe furie, în sin.

Citește și dă-o mai departe! Citește și dă-o mai departe! Citește și dă-o mai departe! A apărut Știința ilegală, număr nou! 1936

M. A.